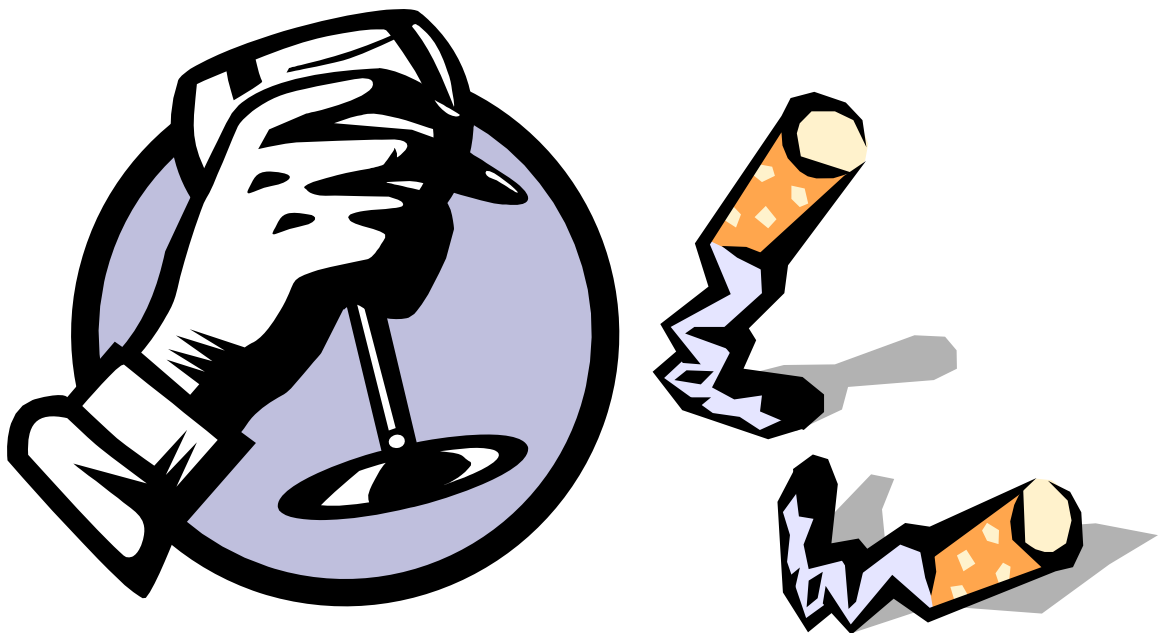

Alkohol och tobaksområdet i Västmanlands län

Länsrapport 2002

LÄNSSTYRELSEN
Västmanlands län
Samhällsbyggnadsenheten
Nr 2003:21

INNEHÅLL

Förord	sid 3
Inledning	sid 4
Alkoholpolitisk situation och utvecklingstendenser i länet	sid 5
Systembolaget	5
Konsumtionsutvecklingen SoRAD	6
Skolundersökningar	7
Polismyndighetens bedömning	7
Länsstyrelsens kommentarer till utvecklingstendenser i länet	8
Kommunernas drogförebyggande arbete	sid 9
Alkohol och drogpolitiska program	9
Organisation av arbetet	10
Finansiering	11
Samarbetet med andra myndigheter	12
Kartläggning av aktuell drogsituation	12
Det drogförebyggande arbetets inriktning	13
Lyckade insatser i det drogförebyggande arbetet	13
Länsstyrelsens kommentarer	14
Arbetet enligt alkohollagen	sid 16
Serveringstillstånd	16
Kommunernas restaurangtillsyn	18
Administrativa ingripanden	19
Marknadsföring på serveringsställen	19
Detaljhandel med folköl	20
Tillsynsavgifter för folköl	22
Länsstyrelsens kommentarer till arbetet enligt alkohollagen	22
Tobak – arbetet enligt tobakslagen	sid 24
Länsstyrelsens kommentarer till arbetet enligt tobakslagen	26

FÖRORD

Länsstyrelsen utövar den regionala tillsynen av efterlevnaden av alkohollagen och tobakslagen inom länet. En uppgift för Länsstyrelsen är bl.a. att bistå Statens Folkhälsoinstitut (FHI) med insamling av uppgifter för att belysa den alkoholpolitiska situationen i länet och ta fram statistiskt underlag om kommunernas tillstånds- och tillsynsverksamhet inom alkohol- och tobaksområdet. Årligen besvarar Länsstyrelsen ett formulär med frågor om bland annat den alkoholpolitiska situationen i länet och viss statistik kring kommunernas tillstånds och tillsynsverksamhet inom alkoholområdet. Sedan två år har även frågorna kring tobaksområdet tillförts rapporteringen. Länsstyrelsens rapportering som till viss del bygger på material som i enkätform inhämtats från länets kommuner utgör i förlängningen underlag för den nationella sammanställning som tas fram av Statens folkhälsoinstitut.

Denna rapport bygger på det från kommunerna insamlade materialet och syftar till att ge en samlad bild av hanteringen inom alkohol- och tobaksområdet i Västmanlands län.

Rapporten har sammanställts av Jan-Erik Lundberg

INLEDNING

Enligt alkohollagen (1994:1738) utövar Statens folkhälsoinstitut den centrala tillsynen över lagens tillämpning. Institutet har också i uppgift att på nationell nivå följa alkoholutvecklingen i landet. Statens folkhälsoinstitut har även tillsammans med Arbetsmiljöverket det centrala tillsynsansvaret när det gäller vissa delar av tobakslagen och även ett nationellt uppföljningsansvar för tobaksfrågorna.

Länsstyrelsen är regional tillsynsmyndighet, både inom socialtjänsten och på alkoholområdet och skall bland annat följa kommunernas tillämpning av alkohollagen och biträda kommunerna med råd i deras verksamhet. Länsstyrelsen skall även lämna underlag till den nationella uppföljningen och med särskild uppmärksamhet följa de sociala effekterna av förändringarna inom alkoholområdet. I Länsstyrelsens uppdrag ligger även att fördela de statliga utvecklingsmedel för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser som kan sökas av kommunerna.

Kommunerna är enligt alkohollagen tillståndmyndighet när det gäller servering av starköl, vin och spritdrycker. Kommunen har också, tillsammans med polismyndigheten, det direkta tillsynsansvaret över såväl servering och marknadsföring vid restauranger som detaljhandel och servering av folköl. Från den 1 juli 2001 är den som säljer folköl skyldig att anmäla detta till sin kommun. Motsvarande anmälningsskyldighet gäller även den som säljer tobak från juli 2002.

Sveriges riksdag beslutade i februari 2001 om en nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador (prop. 2000/01:20).

Planen omfattar åren 2001-2005 och syftar till att lägga en fast grund för en alkoholpolitik som leder till minskad alkoholkonsumtion och begränsar alkoholskadorna.

Huvudinriktningen för den nationella alkoholpolitiken är att stimulera utvecklingen av målinriktade och samordnade förebyggande insatser på kommunal nivå, som medverkar till ökad samverkan mellan lokala aktörer. För att stödja genomförandet av handlingsplanen har regeringen bl.a. avsatt medel för att förstärka insatserna i kommunerna. Medlen fördelas av länsstyrelserna efter direktiv som meddelas av regeringen.

ALKOHOLPOLITISK SITUATION OCH UTVECKLINGSTENDENSER I LÄNET

Systembolaget

Av Systembolagets försäljningssiffror för år 2002 framgår att Västmanlands län ligger på 11:e plats bland landets 21 län när det gäller försäld ren (100%) alkohol per innevånare. Systembolagets försäljning i länet, omräknat till liter ren alkohol, ökade under år 2002 med 10 procent jämfört med år 2001.

Tabell 1. Systembolagets försäljning

Systembolagets försäljning i Västmanlands län åren 2001 - 2002 fördelad på kommun					
Omräknad i liter ren alkohol (100%)					
Kommun	Antal systembolag	År 2001 liter	År 2002 liter	Procentuell förändring 2001 -2002	Försäljning år 2002 per innevånare över 18 år i liter ren alkohol
Arboga	(1)	51 200	55 617	+ 9 %	5,2 liter
Fagersta	(1)	49 835	54 011	+ 8 %	5,5 liter
Hallstahammar	(1)	46 656	51 086	+ 9 %	4,4 liter
Heby	(1)	17 883	21 926	+ 23 %	2,1 liter
Kungsör	(1)	26 283	28 879	+ 10 %	4,5 liter
Köping	(1)	107 236	114 435	+ 7 %	5,9 liter
Norberg	(1)	26 501	28 716	+ 8 %	6,2 liter
Sala	(1)	73 269	79 067	+ 8 %	4,7 liter
Skinnskatteberg	(1)	18 915	20 312	+ 7 %	5,4 liter
Surahammar	(1)	32 898	35 542	+ 8 %	4,5 liter
Västerås stad	(3)	505 682	560 631	+ 11 %	5,5 liter
Totalt i länet	(13)	956 360	1 050 221	+ 10 %	5,2 liter

* inom parantes anges antalet systembolag i kommunen/länet

Länsstyrelsen har utifrån Systembolagets statistik fördelat alkohol-försäljningen på kommuninnevånare över 18 år. Resultatet visar stora skillnader i försäljning per innevånare mellan kommunerna. Redovisat i ren alkohol varierar försäljningen mellan 2,1 liter per innevånare över 18 år i Heby och 6,2 liter per innevånare över 18 år i Norbergs kommun. Den genomsnittliga försäljningen från länets systembolag uppgår till 5,2 liter ren (100 %) alkohol. Med hänsyn till att systembolagets försäljning, enligt SoRADs¹ beräkningar bara står för hälften av den totala konsumtionen, så torde den ”faktiska konsumtionen” vara dubbelt så stor, dvs. drygt 10 liter

¹ SoRAD = Stockholms Universitets Centre for Social Research on Alcohol and Drugs

ren alkohol per person över 18 år. Detta med hänsyn taget till övriga försäljningskällor, resandeförsel, smuggling och hemtillverkning.

Tabell 2. Systembolagets försäljning fördelad på varugrupp

Systembolagets försäljning i Västmanlands län 2001 - 2002 fördelad på varugrupp			
Alkohol dryck (Varugrupp)	År 2001	År 2002	Förändring 2001/2002
Sprit	633 430	644 996	2%
Vin	3 368 794	3 710 763	10%
Cider och blanddrycker	462 709	588 429	27%
Öl	4 934 977	5 471 141	11%
Totalt (liter)	9 408 336	10 424 907	11%
Totalt (liter ren alkohol)	956 360	1 050 221	10%

Systembolagets försäljning av alkohol drycker i länet ökar snabbast när det gäller cider och blanddrycker som mellan åren 2001 och 2002 totalt ökat med 27 procent. Störst har ökningstakten varit i Norberg (41%) tätt följt av Skinnskatteberg (39%) och Fagersta (39%). Även i de övriga kommunerna i länet har en markant ökning av försäljningen av cider och blanddrycker skett. Starköls- och vinförsäljningen har ökat med 11 respektive 10 procent. Försäljningen av rena spritdrycker visar en något blygsammare ökning, 2 procent jämfört med försäljningen år 2001.

Konsumtionsutvecklingen SoRAD

SoRAD har sedan år 2000 regeringens uppdrag att följa alkoholkonsumtionen i Sverige och hur den förändras månadsvis. Kartläggningen² visar en kraftig konsumtionsökning under 2002. Både den registrerade försäljningen (systembolag, restauranger och livsmedelsbutikernas försäljning av folköl) som den oregistrerade alkoholen (resandeförsel, smuggling och den hemtillverkade alkoholen) ökade under året. Den totala beräknade konsumtionen under 2002 uppgick till 9,9 liter ren (100 %) alkohol per innevånare 15 år och äldre, vilket är en ökning med 24 procent sedan 1996 och nio procent sedan 2001. Enligt rapporten dricker männen i runda tal dubbelt så mycket som kvinnorna.

² En skål för det nya millenniet - En studie av svenska folkets alkoholkonsumtion i början av 2000-talet Leifman och N-K Gustafsson Forskningsrapport 11.

Västmanlands län med en genomsnittlig beräknad alkoholkonsumtion på 7,8 liter³ ren alkohol intar enligt SoRAD en femtondeplats bland rikets län. En konsumtion som är att jämföra med ett läns-genomsnitt i landet på 8,4 liter. Västmanlänningen dricker således enligt denna undersökning mindre än genomsnittet av befolkningen i landet. Västmanlands läns män i åldrarna 16 – 80 år konsumerar 12 liter ren alkohol vilket motsvarar genomsnittet för landets län. Kvinnorna i motsvarande åldrar konsumerar 3,7 liter ren alkohol vilket är att jämföra med ett läns-genomsnitt för kvinnorna på 4,7 liter ren alkohol.

Skolundersökningar

CAN⁴ har sedan 1971 genomfört årliga undersökningar av skolungdomars alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanor på ett riksrepresentativt urval i årskurs 9 och vartannat år även i årskurs 6. Av undersökningen⁵ för år 2002 i årskurs nio framgår att den genomsnittliga totala årskonsumtionen mätt i ren alkohol jämfört med 2001 minskat något för pojkarna och ligger på oförändrad nivå gällande flickorna. Noteras bör emellertid att andelen som dricker stora mängder vid varje tillfälle fortfarande är mycket hög i åldersgruppen. Nästan lika stor andel av pojkar (28 %) och flickor (24 %) dricker någon gång i veckan eller ett par gånger i månaden alkohol som motsvarar minst en halv halvflaska sprit eller en hel flaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle. Av rapporten framgår även att cirka var tredje pojke som flicka känner sig berusad varje eller nästan varje gång de dricker alkohol.

Polismyndighetens bedömning

Polismyndighetens bedömning av den alkoholpolitiska situationen avseende unga är att det finns en ökad acceptans bland vuxna för att ungdomen berusar sig i samband med besök på ungdomsdiskotek och dylikt. Det har blivit en norm bland ungdomar att berusa sig på Lucia, Valborg och skolavslutningar för att inte vara "utanför". Langning sker till ungdomar företrädesvis av mindre nogräknade/kriminella personer. Langning sker även genom äldre bekanta kamrater. Polismyndigheten har genomfört cirka 45 tillsynsbesök vid 20-talet restauranger i kontrollsyfte under 2002. Polisen bedömer efterlevnaden av bestämmelserna om åldersgränser och ordning och nykterhet som i stort sett bra.

---

³ Genomsnittlig alkoholkonsumtion 2002, självrapporterad och beräknad faktisk konsumtion i åldrarna 16-80 år. SoRAD, Forskningsrapport 11, 2003.

⁴ Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

⁵ Skolelevers drogvänor 2002 – Sammanfattade kommentarer och tabeller. Resultat från riksundersökningen i årskurs 9. Thomas Hvitfeldt

Samverkan sker mellan krögare, ordningsvakter, kommun och polis. En samverkan som fungerar mycket bra och fortfarande utvecklas. Vid vissa tillsynstillfällen medverkar även räddningstjänst och miljökontor.

Polismyndigheten redovisar även nedanstående statistik kring ingripanden enligt LOB⁶, trafiknykterhetsbrott och alkoholpåverkade förare i polisrapporterade olyckor.

Tabell 3. Antalet ingripanden för fylleri enligt LOB i länet 2000 – 2002

År	2000	2001	2002
Antal ingripanden	2206	2346	2202

Källa: Vägverket trafikregistret

Tabell 4. Antalet anmälda trafiknykterhetsbrott i länet 2000 – 2002

År	2000	2001 ⁷	2002
Antal trafiknykterhetsbrott	391	448	573

Källa: RPS årsredovisning

Tabell 5. Antalet alkoholpåverkade förare av motorfordon delaktiga i polisrapporterade olyckor i länet 2000 – 2002

År	2000	2001	2002
Antal alkoholpåverkade förare	37	38	30

Tabellen omfattar endast antal olyckor med döda eller skadade där föraren är påverkad av alkohol eller droger.

Länsstyrelsens kommentar till utvecklingstendenserna i länet.

Förändringarna i omvärlden i drogliberal riktning har medfört ändrade attityder till alkohol och en nationellt stadigt ökande alkoholkonsumtion. Även om Västmanlands län inte lika konkret som de sydliga länen drabbas av inflödet av billig alkohol från kontinenten så påverkas i hög grad konsumtionsmönstret. Västmanlands län har vid en nationell jämförelse med andra län, enligt SoRADs rapport, en relativt måttlig konsumtion på 7,8 liter⁸ ren alkohol per innevånare och år. Av Systembolaget redovisad försäljningsstatistik framgår en försäljningsökning under 2002 på

⁶ Lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.

⁷ Från 2001 tillkom drograttfylleri

⁸ Genomsnittlig alkoholkonsumtion 2002, beräknad faktisk konsumtion i åldrarna 16-80 år enligt SoRAD Forskningsrapport nr 11.

10 procent. Den procentuellt stora försäljningsökningen för cider och blanddrycker väcker viss oro då dessa drycker främst attraherar ungdomsgrupperna. Den av polismyndigheten observerade förlåtande inställningen till ungdomens berusningsdrickande inger även den viss oro.

Mot bakgrund av beslutade ökade införselkvoter för alkoholdrycker och ett scenario med sjunkande skatter kommer konsumtionen av alkohol troligtvis generellt att öka i länet. Det lokala förebyggande arbetet blir i sammanhanget allt viktigare och för att lyckas ställs stora krav på att kommunerna fortlöpande tydliggör sitt ansvar, förstärker sin samordning och intensifierar sina insatser i enlighet med den nationella handlingsplanen⁹.

KOMMUNERS DROGFÖREBYGGANDE ARBETE

Alkohol och drogpolitiska program

Regeringen framhåller i den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador vikten av att kommunernas samlade arbete bör utgå från en alkoholpolitisk handlingsplan som är antagen av kommunfullmäktige och som uppdateras kontinuerligt.

Tabell 6. Drogpolitiska program och dess uppföljning/revidering

Kommun	Drogpolitiskt program	Antaget år	Antaget på politisk nivå	Uppföljning	Revidering
Arboga	Ja	1999	Kommunfullmäktige	Nej	Nej
Fagersta	Ja	1995	Kommunfullmäktige	Nej	Nej
Hallstahammar	Ja	1998	Nämndnivå	Nej	Nej
Heby	Ja	1984	Kommunfullmäktige	Nej	Nej
Kungsörs	Nej				
Köping	Ja	2001	Nämndnivå	Nej	Nej
Norbergs	Ja	2001	Kommunfullmäktige	Nej	Nej
Sala	Ja	1995	Kommunfullmäktige	Nej	Nej
Skinnskatteberg	Ja	1996	Nämndnivå	Nej	Nej
Surahammar	Ja	2000	Kommunfullmäktige	Nej	Nej
Västerås stad	Ja	1994	Kommunfullmäktige	Nej	Nej

Samtliga av länets kommuner utom Kungsörs kommun har antagit alkohol-/drogpolitiska program. I sju kommuner har programmen antagits på kommunfullmäktigenivå och i tre kommuner på

⁹ Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador

nämndnivå. Ingen av länets kommuner har till och med år 2002 genomfört någon uppföljning eller revidering av programmen.

Innehållet i de drogpolitiska programmen ser olika ut beroende på problembilder och kommunernas olika behov. Enligt avlämnade enkätsvar omfattade programmen insatser inom följande områden:

Tabell 7. Områden som behandlas i de drogpolitiska programmen

Områden som behandlades	Kommuner
Skola gymnasium	Arboga, Fagersta, Hallstahammar, Heby, Kungsör, Norberg, Sala, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås.
Högskola/Universitet	Västerås
Förskola	Arboga, Köping, Surahammar, Västerås
Fritid	Arboga, Fagersta, Hallstahammar, Heby, Köping, Sala, Surahammar, Västerås
Nöjesliv	Arboga, Fagersta, Skinnskatteberg, Västerås
Kommunen som arbetsgivare	Arboga, Fagersta, Sala, Surahammar, Västerås
Regler för kommunala lokaler	Fagersta, Surahammar, Västerås
Regler för föreningsbidrag	Fagersta, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås
Regler för kommunal representation	Fagersta, Skinnskatteberg, Västerås
Ansvarsfull alkoholserving	Arboga, Fagersta, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås
Tillsynsreglering	Arboga, Fagersta, Skinnskatteberg, Västerås
Primärvård	Fagersta, Norberg, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås

I Arboga har dessutom genomförts insatser riktade mot detaljhandeln med folköl. I Köpings kommun har man inrättat en vårdkedja för missbrukare. Programmet i Norberg avser även frågor som rör socialtjänsten och i Skinnskattebergs kommun även polisen. I Västerås finns ett övergripande dokument för alla områden där förvaltningar och nämnder har egna riktlinjer, policys och handlingsplaner.

Organisation av arbetet

Nedan följer en redovisning av svaren respektive kommun avgivit kring frågorna om sin organisation av det drogförebyggande

arbetet. Av tabellen framgår under vilken nämnd/styrelse som arbetet i huvudsak är organiserat och var kommunerna lagt huvudansvaret för det förebyggande arbetet. Av tabellen framgår även om kommunen anställt någon speciell samordnare för det alkohol och drogförebyggande arbetet och hur stor procent av en heltidstjänst som kommunen finansierat.

Tabell 8. organisationen av det förebyggande arbetet

Kommun	Organiserat under	Huvudansvarig	Kommunal Samordnare (procent)
Arboga	Socialnämnd	Ingen speciell grupp.	Nej
Fagersta	Socialnämnd	Ingen speciell grupp.	Nej
Hallstahammar	Vet ej	Vet ej	Nej
Heby	Kommunstyrelsen	Ingen speciell grupp	Ja / 50%
Kungsör	Kommunstyrelsen	Ledningsgrupp för alkohol o drogföreb.	Ja / 50%
Köping	Socialnämnden	Gemensamt råd för brottsförebyggande och folkhälsoråd	Ja 100 %
Norberg	Socialnämnden	Socialnämnden	Ja / 50%
Sala	Socialnämnden	Ingen speciell grupp	Nej
Skinnskatteberg	Socialnämnden	Ej svar	Nej
Surahammar	Socialnämnden	Ej svar	Nej
Västerås	IoF, Kultur och fritid och Barn och ungdomsnämnden	IoF, Kultur och fritid och Barn och ungdomsnämnden	Ja Projektanställd

Finansiering

Flertalet kommuner finansierar sitt drogförebyggande arbete huvudsakligen med egna kommunala medel. Kommunernas uppgifter framgår av nedanstående tabell:

Tabell 9. Det förebyggande arbetets finansiering

Kommun	Finansiering
Arboga	Helt med kommunala medel
Fagersta	Kommunen till stor del - länsstyrelsen till viss del.
Hallstahammar	Ej svar
Heby	Kommunen till viss del - Länsstyrelsen till viss del
Kungsör	Helt av kommunen
Köping	Kommunen till stor del – Länsstyrelsen till stor del – Landstinget till viss del – andra medel till viss del.
Norberg	Kommunen till stor del - Länsstyrelsen till viss del.
Sala	Helt av kommunen
Skinnskatteberg	Helt av kommunen
Surahammar	Ej svar
Västerås	Helt av kommunen

Den i Köping redovisade finansieringen från annat håll hänförs till mindre bidrag från kyrkan och polisen.

Samarbete med andra myndigheter

Nedanstående tabell visar organiserad samverkan med övriga myndigheter och näringslivet under år 2002

Tabell 10. Organiserad samverkan

Kommun	Polis	Skola	Lands- ting	Kyrka	Fri- vården	Närings- livet
Arboga	Ja	-	-	-	-	Nej
Fagersta	-	-	-	-	-	Nej
Hallstahammar	-	-	-	-	-	Nej
Heby	Ja	-	Ja	-	-	Nej
Kungsör	-	-	-	-	-	Nej
Köping	Ja		Ja		Ja	Ja*
Norberg	-		-		-	Ja*
Sala	Ja	Ja	-	-	-	Nej
Skinnskatteberg	-	-	-	-	-	Nej
Surahammar	-	-	-	-	-	Nej
Västerås	Ja	-	Ja	-	-	Ja*

* I Köpings kommun har även samarbete skett med det kommunala bostadsbolaget och ideella organisationer och inom näringslivet med kommunens Centrumförening. I Norbergs kommun sker samarbete mellan den kommunala alkoholhandläggaren och kommunens Krögarförening. Även i Västerås sker samverkan med restaurangbranschen.

Kartläggning av aktuell drogsituationen

Kartläggning av situationen inom alkoholområdet inom något av områdena alkoholproblem, försäljning, tillgänglighet och andra förebyggande insatser under de senaste åren har skett i sex kommuner.

Tabell 11. Kommunernas kartläggning

Kommun	Har kartläggning genomförts / år	Planeras någon kartläggning	Organisationer som genomfört kartläggningen
Arboga	Ja / 1999	Ja / 2003	Kommunen
Fagersta	Nej	Nej	-
Hallstahammar	Nej	Nej	-
Heby	Nej	Ja / 2003	-
Kungsör	Nej	Nej	-
Köping	Ja / 2002	Ja / 2003	Socialnämnd och förebyggande projektet
Norberg	Ja / 2003	Nej	Kommunen
Sala	Nej	Ja / 2003	-
Skinnskatteberg	Ja / 2002	Ja / 2003	Landstinget

Surahammar	Ja / 1997	Ja / 2003	Kommunen Landstinget
Västerås	Ja / 2001	Ja / 2004	Kommunen

Det drogförebyggande arbetets inriktning

Samtliga kommuner i länet utom Hallstahammars kommun, uppger att de under 2002 bedrivit ett drogpreventivt arbete inom kommunen. Inriktningen på gjorda insatser framgår av nedanstående sammanställning:

Tabell 12. Det drogförebyggande arbetets inriktning

Drogpreventiva insatser	Kommuner
<i>Föräldraprogram alkohol/droger</i>	Sala, Västerås.
<i>Informationsutskick föräldrar</i>	Västerås
<i>Vidareutbildning lärare</i>	Västerås
<i>Kommunal policy för ansvarsfull alkoholserving</i>	Skinnskatteberg, Västerås
<i>Utbildning av alkoholhandläggare</i>	Arboga, Fagersta, Kungsör, Köping, Norberg, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås
<i>Utbildning i ansvarsfull alkoholserving</i>	Västerås
<i>Mediekampanj</i>	Köping
<i>Program riskutsatta förskolebarn</i>	Arboga
<i>Program för barn med läs- och skrivsvårigheter</i>	Arboga, Västerås
<i>Kamratstödande verksamhet</i>	Heby, Västerås
<i>Program för socialt utåtagerande barn i skolan</i>	Arboga, Sala
<i>Strukturerade fritidsaktiviteter</i>	Arboga, Köping, Västerås
<i>Anordnande av drogfria aktiviteter</i>	Arboga, Heby, Kungsör, Köping, Norberg, Sala, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås
<i>Samtal om alkoholvanor och rådgivning i primärvården</i>	Skinnskatteberg, Surahammar
<i>Samtal om alkohol och rådgivning i mödrhälsovård</i>	Surahammar, Västerås
<i>Samtal om alkohol och rådgivning i företagshälsovård</i>	Skinnskatteberg, Surahammar
<i>Alkoholpolicy inom de kommunala förvaltningarna</i>	Arboga, Norberg, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås

Från Kungsörs kommun redovisas även Dropprojektet – för barn till missbrukande föräldrar.

I Köpings kommun lyfts nattvandringar och inventering av ANT-undervisningen i skolorna fram.

Norbergs kommun noterar att fem tjänstemän har studerat 10 p i drogförebyggande arbete vid Örebro universitet.

Från Surahammars kommun uppges även undervisningen i skolan och SANT- programmet som är under utveckling.

Lyckade insatser i det drogförebyggande arbetet

Exempel på lyckade insatser i det alkohol- och drogförebyggande arbetet som redovisats från fyra kommuner:

Heby: *Kommunens fem fritidsgårdar samordnade bussresa för ungdomar i åk 6-9 till Furuvik i samband med skolavslutning, där drogfri underhållning arrangerades av Gävle kommun. Ca 200 ungdomar från Heby kommun deltog i detta drogfria arrangemang.*

Köping: *En drogfri ungdomsfestival i samband med den årligen återkommande s.k. Köpingsveckan blev ett lyckat och välbesökt arrangemang. Planeras också 2003. Samarbetet kring andra ungdomsarrangemang har upplevts mycket positivt – ”vi har arbetat mot en samsyn i arbetet mot alkohol och droger som alla berörda uppskattar”.*

Norberg: *Fem tjänstemän i Socialförvaltningen har studerat drogförebyggande arbete vid Örebro universitet. Det har gett en stomme av kunskap om drogförebyggande arbete i förvaltningen. Länsstyrelsen har också beviljat medel till en samordnare i drogförebyggande arbete och det arbetet har startat i slutet av 2002.*

Sala: *Antalet omhändertaganden enligt LOB¹⁰ gällande minderåriga har minskat. Genom tjejgruppsverksamhet vet vi att de fått en annan syn på drickandet och ett minskat drickande bland de som deltagit.*

Länsstyrelsens kommentarer

I den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador understryks vikten av utveckling av målinriktade och samordnade kommunala insatser och ökad samverkan mellan lokala aktörer. Det samlade arbetet bör utgå från en alkoholpolitisk handlingsplan som är antagen av kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige och som kontinuerligt följs upp och utvärderas. Insatserna bör ha tonvikten på det förebyggande området, vara integrerade i den reguljära verksamheten och vara av långsiktig karaktär. Prioriteringar skall baseras på att kommunen kartlägger och dokumenterar utvecklingen av alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna i kommunen.

Länsstyrelsen konstaterar att tio av länets kommuner har antagna alkohol-/drogpolitiska program, sju av dessa förankrade på kommunfullmäktigenivå. En kommun uppger sig sakna drog-

---

¹⁰ Lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.

politiskt program vilket enligt Länsstyrelsens bedömning är otillfredsställande.

Uppföljning och revidering av programmen är eftersatt inom länet. Länsstyrelsen kan inte nog påtala vikten av att hitta modeller för uppföljning av de mål som formulerats i de kommunala programmen. Uppföljningsresultatet måste sedan återkopplas till förvaltningarna och till de politiska organ som beslutat om målen.

Av kommunernas enkätsvar kring organisationen av det drogförebyggande arbetet framgår att det hos vissa kommuner råder oklarhet var huvudansvaret för arbetet ligger. En oklarhet som kan ha sin förklaring i att "fel" person svarat på enkäten, men kan också bero på att det förebyggande arbetet är dåligt förankrat i kommunens organisation.

För att de alkoholpolitiska målen skall kunna uppnås är det angeläget att det förebyggande arbetet samordnas och genomsyrar hela samhället. Av kommunernas uppgifter om samarbete med övriga myndigheter och näringslivet framgår att de flesta kommunerna inte fullt ut utnyttjar möjligheten till tvärsektorielt samarbete. Speciellt är detta tydligt gällande näringslivet, som borde ha en given plats i det förebyggande arbetet.

ARBETET ENLIGT ALKOHOLLAGEN

Serveringstillstånd

Tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl regleras i 7 kap alkohollagen, (1994:1738). Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt eller årligen under viss tidsperiod s.k. stadigvarande tillstånd. Tillstånd kan även avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle. Serveringstillstånd får enligt alkohollagen endast meddelas den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sammanfattningsvis finns tre prövningskriterier, personprövning enligt (7 kap 7 §), lokalprövning (7 kap 8 §) och en alkoholpolitisk prövning enligt (7 kap 9 §).

Stadigvarande serveringstillstånd

Inom länet fanns under 2002, enligt kommunernas egna uppgifter, 275 restauranger med serveringstillstånd. 38 stycken av dessa avsåg stadigvarande serveringstillstånd till slutna sällskap. Västerås kommun med 130 serveringstillstånd är den klart dominerande kommunen inom länet. En svag uppgång med 3 procent av antalet restauranger med serveringstillstånd kan konstateras mellan år 2001 och 2002.

Antalet serveringstillstånd fördelar sig inom länet på kommuner enligt nedan:

Tabell 13. Antal stadigvarande serveringstillstånd 2002-12-31

Kommun	Serveringstillstånd till allmänheten	Serveringstillstånd till slutna sällskap	Totalt
<i>Arboga</i>	11	4	15
<i>Fagersta</i>	11	4	15
<i>Hallsthammar</i>	17	4	21
<i>Heby</i>	8	0	8
<i>Kungsör</i>	8	0	8
<i>Köping</i>	22	2	24
<i>Norberg</i>	7	4	11
<i>Sala</i>	18	4	22
<i>Skinnskatteberg</i>	5	2	7
<i>Surahammar</i>	14	0	14
<i>Västerås</i>	116	14	130
Totalt i länet	237	38	275

Tillfälliga serveringstillstånd

Totalt i länet meddelade kommunerna under 2002, 47 tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten, vilket är fem fler än 2001 och motsvarar en ökning med cirka 11 procent. Dessa tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten meddelades oftast i samband med festivaler, marknader och andra liknande offentliga evenemang. De senaste årens generella utveckling med ett ökat antal offentliga nöjesarrangemang med servering av alkoholdrycker håller således i sig även under 2002. Sambandet festival och alkoholservering framhålls från arrangörshåll ofta vara en nödvändighet för att ”få folk att komma” och få ekonomisk lönsamhet på arrangemanget.

Tabell 14. Antalet tillfälliga serveringstillstånd

Kommun	Tillstånd allmänheten			Tillstånd slutet sällskap		
	2001	2002	Förändring	2001	2002	Förändring
<i>Arboga</i>	6	9	+3	5	5	-
<i>Fagersta</i>	2	1	-1	4	4	-
<i>Hallstahammar</i>	2	3	+1	2	1	-1
<i>Heby</i>	1	1	-	8	8	0
<i>Kungsör</i>	2	2	-	2	2	0
<i>Köping</i>	7	7	-	4	4	0
<i>Norberg</i>	1	2	+1	16	9	-7
<i>Sala</i>	1	1	-	19	15	-4
<i>Skinnskatteberg</i>	6	7	+1	11	12	+1
<i>Surahammar</i>	6	5	-1	1	0	-1
<i>Västerås</i>	8	9	+1	124	109	-15
Totalt	42	47	+5	196	169	-27

Antalet beviljade tillfälliga tillstånd till slutna sällskap visar en nedgång med 14 procent, från 196 tillstånd under 2001 till 169 tillstånd år 2002.

Det minskade antalet serveringstillstånd till slutna sällskap kan enligt Länsstyrelsen uppfattning till viss del förklaras av den förändring av bestämmelserna för tillfällig servering som infördes den 1 juli 2001. En ändring som innebar att servering utan vinstintresse, (*i andra lokaler än där det bedrivs yrkesmässig försäljning av alkoholdrycker eller lättdrycker, vid enstaka tillfälle för vissa i förväg bestämda personer och utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna*), får servering ske utan tillstånd. Med den snäva tolkning som bestämmelserna fått i Statens Folkhälsoinstituts kommentarer till paragrafen så borde den

emellertid inte medföra någon drastisk nedgång i antalet ansökningar. En annan tänkbar förklaring till minskningen kan vara att inköp direkt från bryggeri och partihandlare inte längre får ske mot uppvisande av ett tillfälligt tillstånd att servera slutet sällskap.

Kommunernas restaurangtillsyn

Enligt 8 kap1 § alkohollagen har kommunen tillsammans med polismyndigheten den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering vid kommunens restauranger. Med tillsyn avses dels så kallad *yttre* tillsyn, dels *inre* tillsyn. Den yttre tillsynen innebär tillsynsbesök på restaurang. Den inre tillsynen innebär en kontroll av tillståndshavaren (den juridiska personen) och företrädare för denne. Av nedanstående tabell framgår kommunernas yttre tillsyn under 2002.

Tabell 15. I tillsynen besökta restauranger

Kommun	Restauranger med servering till		Besökta restauranger		Andel tillsynade restauranger 2002
	Allmänhet	Slutna sällsk.	2001	2002	
Arboga	11	4	5	5	33 %
Fagersta	11	4	12	12	80 %
Hallstahammar	17	4	0	0	0 %
Heby	8	0	15	8	100 %
Kungsör	8	0	5	5	62 %
Köping	22	2	10	5	20 %
Norberg	7	4	10	8	72 %
Sala	18	4	17	18	81 %
Skinnskatteberg	5	2	9	6	85 %
Surahammar	14	0	1	0	0 %
Västerås	116	14	121	116	89 %
Totalt i länet	237	38	205	183	66 %

Länets kommuner har med undantag för två kommuner alla genomfört besök hos tillståndshavare i informations- och kontrollsyfte under år 2002. Tillsynen har skett vid 183 restauranger, vilket motsvarar 66 procent av länets totala restaurangbestånd. En mindre minskning av det totala antalet besökta restauranger kan observeras jämfört med år 2001.

Som regel sker inspektionerna öppet dvs. att kommunens alkoholhandläggare presenterar sig för restaurangens ägare och personal vid tillsynen.

Förutom bedriven yttre tillsyn har kommunerna med stöd av främst skattemyndigheten en löpande inre tillsyn över tillståndshavarnas ekonomiska vandel.

Administrativa ingripanden

Åtta av länets kommuner har fattat beslut om återkallelser av serveringstillstånd eller meddelat varning med stöd av 7 kap 19 och 20 §§ alkohollagen under 2002.

Tabell 16. Återkallelser och varningar under 2002

Kommun	Återkallelser	Varning	Grund för beslutet
Arboga	0	0	
Fagersta	1		7.kap.19 § punkt 2
		1	7 kap.19 § punkt 2
		1	7 kap.19 § punkt 3
Hallstahammar	2		7 kap 19 § punkt 1
Heby	1		7 kap.19 § punkt 1
	1		7 kap.19 § punkt 4
		1	7 kap.19 § punkt 3
		1	7 kap.19 § punkt 4
Kungsör	1		7 kap 19 § punkt 1
Köping	2		7 kap 19 § punkt 1
Norberg	0	0	
Sala	1		7 kap 19 § punkt 1
Skinnskatteberg	2		7 kap 19 § punkt 1
		1	7 kap 19 § punkt 4
Surahammar	0	0	
Västerås	4		7 kap 19 § punkt 1
	1		7 kap 19 § punkt 4
		2	7 kap 19 § punkt 4
<p>7 kap 19 § punkt 1 - Tillståndet utnyttjas inte längre</p> <p>7 kap.19 § punkt 2 - Brister i ordning och nykterhet (6 kap. 2§ AL)</p> <p>Tillståndshavaren följer inte gällande bestämmelser i lagen eller föreskrifter och villkor meddelade med stöd av lagen.</p> <p>Förutsättningar för tillstånd föreligger inte längre.</p> <p>Tillståndshavaren tillåter brottslig verksamhet på serveringsstället</p>			

Flest återkallelser av serveringstillstånd har sin grund i ägarbyten då tidigare ägares serveringstillstånd vid restaurangen regelmässigt återkallas. De återkallade serveringstillstånden i Sala och Västerås har skett mot bakgrund av brister i ekonomisk skötsamhet när det gäller inbetalning av skatter och avgifter.

Marknadsföring på serveringsställen

Kommunen har enligt 8 kap 1a § alkohollagen tillsynen över marknadsföringen på serveringsställen, så att särskild måttfullhet iakttas. Reklam- eller annan marknadsföringsåtgärd som är

påträngande eller uppsökande eller som uppmanar till bruk av alkohol får inte heller förekomma.

Tabell 17. Kommuner som genomfört tillsyn av marknadsföring

Kommun	Genomfört tillsyn
<i>Arboga</i>	nej
<i>Fagersta</i>	ja
<i>Hallstahammar</i>	nej
<i>Heby</i>	ja
<i>Kungsör</i>	ja
<i>Köping</i>	ja
<i>Norberg</i>	ja
<i>Sala</i>	ja
<i>Skinnskatteberg</i>	ja
<i>Surahammar</i>	Ej svar
<i>Västerås</i>	ja

Flertalet av länets kommuner har speciellt beaktat marknadsföringen vid kommunens restauranger. Ofta har det skett i samband med den ordinarie tillsynen av restaurangerna. Två kommuner har inte genomfört denna typ av tillsyn.

Kommunernas erfarenheter

- Synpunkter som framkommit från kommunerna är att det ännu är dåligt med rättsfall inom området och att det är svårt att exakt veta vad som skall bli föremål för tillsyn.
- Ett effektivt sätt att bedriva tillsynen är att tillsammans med polismyndigheten, åka till en tillståndshavare och samtala om marknadsföring.
- Det finns brister avseende kunskaper hos bl.a. tillståndshavare av serveringstillstånd om denna del av alkohollagen. 4 kap 8 § och 6 kap 7 § i alkohollagen saknar i viktiga delar kommentarer i nya "Handbok alkohollagen".

Detaljhandel med folköl

Tillståndsplikten för detaljhandel med och servering av folköl ersattes 1995 med en automatisk rätt att bedriva ölförsäljning under villkor att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal samt att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen. Ändringar i alkohollagen från 1 juli 2001 innebär att den som bedriver detaljhandel med eller servering av öl ska anmäla verksamheten hos den kommun där försäljning sker. Den som bedriver detaljhandel eller servering av öl är vidare skyldig att

utöva tillsyn och att utarbeta ett program för egentillsyn. Kommunens uppgift när det gäller folkölförsäljningen är information, rådgivning och kontroll av verksamheten, vilket även inkluderar kontroll av egentillsynsprogrammen.

Tabell 18. Detaljhandels- respektiver serveringsställen för folköl

Kommun	Detaljhandlare	Ölserveringar
<i>Arboga</i>	12	3
<i>Fagersta</i>	12	4
<i>Hallstahammar</i>	11	3
<i>Heby</i>	18	2
<i>Kungsör</i>	7	0
<i>Köping</i>	45	5
<i>Norberg</i>	7	1
<i>Sala</i>	19	6
<i>Skinnskatteberg</i>	8	2
<i>Surahammar</i>	11	1
<i>Västerås</i>	50	Ej uppgift
Totalt i länet	200	27

Enligt kommunerna fanns det vid årsskiftet 2002/2003 227 detaljhandlare och serveringar som tillhandahöll folköl. Ytterligare har i länet de 275 restaurangerna med serveringstillstånd för starkare alkohol drycker möjlighet att servera folköl.

Tillsynen över detaljhandel och servering av folköl

Tabell 19. Besökta detaljhandels- och serveringsställen för folköl, antal kontroller av egentillsynsprogram och antal försäljningsställen med egentillsynsprogram 2002

Kommun	Detaljhandelsställen	Serveringsställen	Antal kontrollerade egentillsynsprogram	Försäljningsställen med egentillsynsprogram
<i>Arboga</i>	0	1	1	1
<i>Fagersta</i>	12	4	16	2
<i>Hallstahammar</i>	11	3	14	9
<i>Heby</i>	15	1	1	1
<i>Kungsör</i>	7	0	-	-
<i>Köping</i>	45	0	-	-
<i>Norberg</i>	7	1	7	0
<i>Sala</i>	17	1	8	8
<i>Skinnskatteberg</i>	8	2	10	0
<i>Surahammar</i>	4	1	-	-
<i>Västerås</i>	56	0	23	23
Totalt i länet	182	14	80	44

Under 2002 har flertalet kommuner i länet påbörjat ett aktivt arbete med information om bestämmelserna kring folköl och även inlett kontroll av egentillsynsprogrammen. Kommunerna har under 2002 besökt 196 butiker/serveringar i länet vilket motsvarar drygt 80 procent av försäljningsställena för folköl. Vid besöken har egentillsynsprogrammen kontrollerats vid 80 försäljningsställena. Drygt hälften (44 st) av de kontrollerade hade ett upprättat program.

Kontrollbesöken vid detaljhandels- och serveringsställen genomfördes i normalfallet av alkoholhandläggaren eller av alkoholhandläggaren tillsammans med chef/annan från socialtjänsten. I Västerås har tillsynen uppdelats i sju geografiska områden. Genomförd tillsyn har under 2002 därför fördelats på enhetschef, socialsekreterare, konsulenter och fritidsassistenter.

Totalt har genomförd tillsyn inom folkölsområdet i länet under 2002 inneburit att 21 tillsynsärenden initierats. Ett av dessa, i Arboga kommun, har medfört varning. (7 kap 21 §).

Tillsynsavgifter för folköl.

Tabell 20. Tillsynsavgifter för folköl 2002

Kommun	Tillsynsavgift
Arboga	700 kr
Fagersta	700 kr
Hallsthammar	1000 kr
Heby	1000 kr
Kungsör	2000 kr
Köping	690 kr
Norberg	700 kr
Sala	1000 kr
Skinnskatteberg	700 kr
Surahammar	1000 kr
Västerås	1500 kr

Länsstyrelsens kommentar till arbetet enligt alkohollagen

Den bild som presenteras om utvecklingstendenser i restaurangbranschen bygger på iakttagelser som gjorts av kommunernas alkoholhandläggare och vad som framkommit vid kontakter med samverkande myndigheter. Efterlevnaden av alkohollagens bestämmelser är enligt en samlad bedömning från länets kommuner tämligen god och servering av minderåriga sker inte i någon större

utsträckning. Länets största kommun redovisar ståndpunkten att kommunens informations- och utbildningsinsatser har ökat tillståndshavarnas medvetenhet om alkohollagens bestämmelser. Från polismyndighetens sida görs bedömningen att efterlevnaden av alkohollagens krav i stort fungerar bra. Man anger att en av orsakerna till den goda laglydnaden är att samverkan mellan krögare, ordningsvakter, kommun och polis fungerar bra.

Svartsprit har under året inte kunnat konstateras vid länets restauranger. Då inga indikationer på att illegal sprit skulle förekomma vid restaurangerna så har kommunernas tillsyn under året inte fokuserats på detta område.

Tillsynen över alkoholservingen och detaljhandel och servering av öl tillmäts central betydelse i alkohollagens förarbeten. Lagen uppfyller en viktig funktion i kommunens alkoholskadeförebyggande arbete och utgör den formella grunden för arbetet. Här finns regler om åldersgränser, förbud mot överservering och regler kring ansvarsfull alkoholhantering. Länsstyrelser ser mot denna bakgrund det otillfredsställande att tillsynen under 2002 varit eftersatt i Hallstahammar och Surahammar där inga tillsynsbesök genomförts. Tyngdpunkten i kommunernas yttre tillsyn bör ligga på den sociala tillsynen, alltså på kontroll av att de allmänna försäljningsbestämmelserna följs och hur verksamheten bedrivs med avseende på ordning och nykterhet samt att servering inte sker till underåriga. I den nationella handlingsplanen betonas att kommunerna bör kontrollera tillståndshavarna minst en gång per år. De restauranger som vänder sig till ungdomlig publik bör kontrolleras mer frekvent¹¹.

Länsstyrelsen ser det positivt att länets alkoholhandläggare inom ramen för Alk-nät U utvecklar kompetens och arbetsformer för att bli effektivare och rättssäkrare både i sin tillståndsgivning och i sin tillsyn.

---

¹¹ Nationella handlingsplanen sid 55.

TOBAK – ARBETET ENLIGT TOBAKSLAGEN

Kommunen har enligt Tobakslagen tillsynen över att bestämmelserna om rökförbud i vissa lokaler efterlevs samt bestämmelserna om rökfria områden på restauranger. Dessutom har kommunen ett ansvar att tillse att försäljningsförbudet till personer under 18 år efterlevs. Från 2002-01-07 gäller att den som säljer tobak skall anmäla detta till kommunen. Kommunen har även möjlighet att ta ut en tillsynsavgift för denna tillsyn.

Tabell 21. Ansvaret för kommunernas tobakstillsyn

Kommun	Fördelning av ansvaret för tobakstillsynen
Arboga	Samlat ansvar Miljö- och byggnämnden
Fagersta	Samlat ansvar: Miljö- och byggnadsnämnden
Hallstahammar	Samlat ansvar: Socialnämnden
Heby	Delat ansvar: Miljö- och byggnadsnämnd - tillsyn restaurang Socialnämnd - åldersgräns samt registrering
Kungsör	Samlat ansvar: Miljö- och hälsoskydds-nämnden
Köping	Delat ansvar: Miljönämnden - Rökning i olika lokaler Socialnämnden - Handel med tobaksvaror
Norberg	Samlat ansvar: Miljö- och byggnadsnämnden
Sala	Samlat hos en nämnd * Vård- och omsorgsnämnden
Skinnskatteberg	Samlat ansvar: Miljö- och hälsoskydds-nämnden
Surahammar	Delat ansvar: Miljönämnden - rökning i lokal Socialnämnden - försäljning
Västerås	Samlat ansvar: Miljö- och hälsoskydds-nämnden

Tillsynen över tobaksområdet är olika organiserad inom länet, vid flertalet av kommunerna har man ett samlat ansvar för handläggningen av tobaksärenden. I Heby, Köping och Surahammar har man emellertid ett delat ansvar mellan miljönämnd och socialnämnd. I Sala kommun pågår ett arbete att dela ansvaret mellan Vård- och omsorgsnämnd och Bygg miljönämnd. Bygg och miljönämnden kommer enligt förslaget att ansvara för tillsynen över lokaler och miljöer medan Vård- och omsorgsnämnden svarar för tillsynen som rör handel och anmälan.

Begränsning av rökning i vissa lokaler

Från den 1 januari 2003 skall alla serveringsställen oavsett storlek ha områden där rökning är förbjuden. Nio av länets kommuner uppger att de inför denna förändring i tobakslagen genomfört särskilda insatser. Flertalet kommuner har därvid deltagit i ett länsprojekt inom vars ram besök gjorts på serveringsställena. Skriftlig information om lagändringen har även sänts ut.

Samtliga kommuner utom tre (Arboga, Hallstahammar, Skinnskatteberg) har besökt lokaler eller motsvarande i informations- och/eller kontrollsyrte gällande tobakslagens bestämmelser om begränsning av rökning. Kontroll/information har skett i 141 lokaler inom länet.

Föreläggande/förbud

Något föreläggande eller förbud på grund av att bestämmelserna om begränsning av rökning inte följts har inte meddelats under 2002.

Åldersgränser för tobaksinköp

Fem av länets kommuner har besökt försäljningsställen i informations- och/eller kontrollsyrte gällande tobakslagens bestämmelser om åldersgräns vid tobaksinköp under 2002. Antalet försäljningsställen som därvid besöktes var 53 av länets över 200 försäljningsställen.

Länets kommunerna har inte meddelat något föreläggande/förbud till detaljhandlare av tobak på grund av att åldersgränsen inte följts. Enligt kommunerna har inte heller någon försäljare inom detaljhandeln blivit åtalad/godkänt strafföreläggande för brott mot tobakslagens förbud att sälja tobak till minderåriga under 2002.

Tillsynsavgift för tobak

Tabell 22. Tillsynsavgifter för tobak 2002

Kommun	Tillsynsavgift	Anmärkning
Arboga	216 kr	
Fagersta	----	
Hallstahammar	----	Planerar införa
Heby	----	Planerar införa
Kungsör	----	
Köping	----	
Norberg	----	Planerar införa
Sala	----	Planerar införa
Skinnskatteberg	----	Planerar införa
Surahammar	----	Planerar införa
Västerås	600 kr	+ Anmälnings avgift 900 kr

Länsstyrelsens kommentar till arbetet enligt tobakslagen

Tobak är den största hälsorisen i Sverige och ju tidigare i livet man börjar röka desto större blir riskerna. Ett av tobakslagens viktigaste syften är att motverka att ungdomar börjar använda tobak. Vidare finns ett samband mellan rökning och benägenhet att pröva alkohol och narkotika. Restauranger, barer och andra serveringsmiljöer är numera de enda offentliga lokaler där rökning är tillåten och kommunen har ett viktigt tillsynsansvar i detta sammanhang. Huvudinriktningen på kommunernas tillsyn bör i enlighet med tobakslagens förarbeten vara rådgivning och information. Länsstyrelsen konstaterar att en viss samordningsvinst kan bli följden av att tobaks- och alkoholtillsyn samordnas. Erfarenheten från bedriven folkölstillsyn och den metodik som tillämpats där kan vara till nytta även inom tobaksområdet.

Passiv rökning är ett allvarligt hälsoproblem och fler än 500 personer dör årligen i Sverige. En skärpning av lagstiftningen på tobaksområdet är att vänta och kommunerna har en ur folkhälsosynpunkt viktig tillsynsroll.